

Ks. Stanisław Hałas SCJ

Ks. Henryk Skoczylas CSMA

30. SYMPOZJUM BIBLISTÓW POLSKICH W ŁOMŻY (1992)

Tegoroczne XXX Sympozjum Biblistów Polskich miało miejsce w nowo rozbudowanym i powiększonym gmachu Wyższego Seminarium Duchownego w Łomży w dniach 16 i 17 września 1992 r. Wzięło w nim udział ok. 60 wykładowców Pisma św. ze wszystkich akademickich ośrodków teologicznych i większości seminariów duchownych z całej Polski.

Sympozjum miało charakter monotematyczny i dotyczyło LITERATURY MIĘDZYTESTAMENTALNEJ. Rozpoczęło się Mszą św. koncelebrowaną w kaplicy seminaryjnej pod przewodnictwem Biskupa Ordynariusza. W homilii skierowanej do uczestników Sympozjum nazwał on Pismo św. *świętynią myśli Bożej*. Bibliści są szczególnie odpowiedzialni za podtrzymywanie i ożywanie świadomości, że słowo Boże zawarte w Piśmie św. jest fundamentem naszej wiary i powinno mieć konkretny wpływ na życie świata. Do wszystkich uczestników Sympozjum skierował życzenie owocnych obrad.

Obradami Sympozjum kierował ks. prof. dr hab. Lech STACHOWIAK — Przewodniczący Sekcji Biblistów Polskich. W czasie sesji wygłoszono trzy referaty i pięć komunikatów.

Pierwszy referat wygłosił ks. prof. dr hab. Ryszard RUBINKIEWICZ (KUL) nt. *Midraszu jako zjawiska egzegetycznego*. Autor ukazał historię i znaczenie słowa *midrasz* i jego rozwój począwszy od Biblii Hebrajskiej aż do Nowego Testamentu i literatury międzytestamentalnej. Podał szereg przykładów ze Starego Testamentu, z literatury qumrańskiej oraz Nowego Testamentu, gdzie ma się do czynienia ze zjawiskiem midraszu. Referent przy pomocy wymienionych przykładów usiłował wykazać istnienie różnorakich znaczeń tego terminu.

W przeszłości usiłowano odpowiedzieć sobie na pytanie: co to jest midrasz? Chociaż żadna z odpowiedzi nie jest wyczerpująca, jednak wielorakie próby zdefiniowania tego terminu przybliżyły jego znaczenie.

Drugi referat dotyczył tematyki *Peszerów qumrańskich i midraszy starożytnego judaizmu*. Wygłosił go ks. prof. dr hab. Stanisław MĘDALA CM (ATK). Po dokonaniu przeglądu i ogólnej charakterystyki peszerów qumrańskich i midraszów rabinicznych, zajął się omówieniem ich gatunków i form literackich. W końcu przedłożył założenia hermeneutyczne i metody egzegetyczne stosowane w Qumran i w midraszach rabinicznych. Przy założeniach hermeneutycznych zaznaczył, że członkowie gminy qumrańskiej wierzyli, iż są stróżami czystości i autentyczności prawdy oraz właściwego wyjaśniania Pisma św.

Na ostatniej sesji przedpołudniowej 17 września ks. dr Waldemar CHROSTOWSKI (ATK) wygłosił referat pt. *Literatura targumiczna a Septuaginta*. Septuaginta oraz targumy, czyli aramejskie przekłady Starego Testamentu, są najstarszymi przekładami tekstu biblijnego. Przy wnikli-

szym badaniu Septuaginty okazuje się, że nie jest ona tylko dosłownym i biernym tłumaczeniem tekstu hebrajskiego, ale posiada swój wyraźny profil. Jej autorzy dokonali swoistego rodzaju *aggiornamento* tekstu hebrajskiego do aktualnych sytuacji i problemów. Podobnie jak targumy jest ona również interpretacją Starego Testamentu i w tym znaczeniu może być nazwana najstarszym midraszem. Septuaginta jawi się nam jako dzieło jednorodne, ukazujące jednolitą wizję teologiczną.

Autor referatu podkreślił dobitnie, że Septuaginta była na początku akceptowana przez wszystkich Żydów, również i tych palestyńskich. Znalezione rękopisy z Qumran świadczą, że z Septuaginty korzystano również w Palestynie. Nie wysuwano pod jej adresem żadnych zastrzeżeń. Zresztą wielu Żydów tamtych czasów znało tylko LXX. Nie było też wcale konfliktów między przyjmowaniem BH i LXX przed nastaniem chrześcijaństwa. Problem powstał dopiero na skutek polemiki żydowstwa z chrześcijaństwem pod koniec I wieku. Rabini odcięli się od Septuaginty właśnie jako Biblii chrześcijan, ale początkowo była ona również Biblią Żydów.

Septuaginta, jako ostatnia adaptacja Starego Testamentu przed Pięćdziesiątnicą, jawi nam się jako bezcenne świadectwo tego, jak pierwsi chrześcijanie, ale także i Żydzi w I wieku, rozumieli Stary Testament.

Septuaginta stała się Biblią pierwotnego chrześcijaństwa: Biblią autorów Nowego Testamentu oraz Biblią Ojców Kościoła. Zajmuje więc i powinna zajmować uprzywilejowane miejsce w studium Starego Testamentu.

Komunikaty dotyczyły najczęściej problematyki konkretnych, krótkich tekstów biblijnych i ich powiązań z literaturą międzytestamentalną.

Ks. doc. dr hab. Antoni TRONINA przedstawił komunikat pt. *Ps 110,4 w interpretacji międzytestamentalnej*. Autor wykazał, że w czasach międzytestamentalnych istniało pięć różnych interpretacji tego fragmentu psalmu według tradycji aleksandryjskiej, jerozolimskiej, samarytańskiej, qumrańskiej i ortodoksyjnej. Ta ostatnia nosi wyraźne ślady polemiki z chrystologią chrześcijańską. Usiłuje starannie zatrzeć nie tylko wzmiankę o inronizacji przyszłego Mesjasza (Ps 110,1), ale nawet samo imię *Melchizedek* tłumaczy w w. 4 następująco: *Ty jesteś wyznaczony na wielkiego w świecie przysztym z powodu sprawiedliwości; iż byłeś królem sprawiedliwym*.

Ks. dr A. OŁÓW mówił na temat *Znaczenia formuły q^r bsm jhw^h w ST i literaturze międzytestamentalnej*. Przeanalizował poszczególne elementy tej formuły i podał kilka przykładów jej zastosowania. We wszystkich użyciach mamy do czynienia z kultycznym znaczeniem tego zwrotu.

Ks. dr W. RAKOCY CM z Krakowa zaprezentował komunikat pt. *Elementy argumentacji midraszowej w Rz 9,6—23*. Autor próbował wykazać, że św. Paweł posługiwał się zasadami egzegetycznymi stosowanymi przez rabinów, gdyż w Rz 9,6—23 widoczne są elementy charakterystyczne dla midraszu.

Komunikat ks. doc. dra hab. Juliana WARZECHY SAC dotyczył *funkcji formuły wystania w Wj 3,1—4,17*.

Ks. doc. Stanisław PISAREK wygłosił komunikat pt. *Żydowska krytyka chrześcijańskich dzieł podręcznych*. Krytyka ta dotyczy głównie takich dzieł jako *Theologisches Wörterbuch zum Nueuen Testament* R. Kittela oraz niektórych innych podręczników teologii. Zarzuca się im konwencję apologetyczną i małą znajomość źródeł żydowskich. Jak stwierdził mówca, w krytyce tej daje się zauważyć dużo przesady, jakkolwiek niektóre jej postulaty są słuszne.

W ożywionych dyskusjach podkreślono rolę badań nad literaturą międzytestamentalną w lepszym rozumieniu Nowego Testamentu. Niekiedy stanowią one klucz do interpretacji wielu tekstów biblijnych (ks. W. Chrostowski). Zwrócono uwagę na fakt, że dotychczas w kregach biblistów polskich nie mówiono się jeszcze na temat literatury międzytestamentalnej w takim wymiarze (ks. J. Chmiel). Chrześcijaństwo pierwszych wieków miało

dostęp do literatury międzytestamentalnej. Dlatego midrasze i peszery stanowią nie tylko ważne ogniwa łączące Stary i Nowy Testament, ale przybliżają także ducha i mentalność czasów Nowego Testamentu (ks. prof. L. Stachowiak).

Symposium pozwoliło na uświadomienie sobie wielopostaciowości judaizmu międzytestamentalnego, zanim jeszcze został on poddany gruntownej reformie rabinów pod koniec I wieku. Jego wcześniejsze formy, które formowały i wyrażały mentalność żydostwa za czasów Chrystusa i Kościoła apostołskiego, były o wiele bardziej zróżnicowane i bogatsze. Wnikliwsze studium literatury międzytestamentalnej staje się więc potrzebą i wymogiem w badaniach biblijnych.

Kraków — Stadniki

*KS. STANISŁAW HAŁAS SCJ
KS. HENRYK SKOCZYŁAS CSMA*